

Gemeente Breda
Directie Beheer
t.a.v. de heer M.S.J. Pronk
Postbus 90156
4600 RH Breda

Datum: 11 november 2017
Behandeld door: Stef Houben,
Ilco van Woersem
Ons kenmerk: P2017/10

Vleermuisonderzoek te rooien houtwal Zuidelijke rondweg te Breda

Onderzoek in het kader van de natuur en natuurwetgeving

De gemeente Breda is van plan om onderhoudswerkzaamheden en een baanverbreding uit te voeren aan de zuidelijke rondweg in Breda. Onderdeel van de onderhoudswerkzaamheden is het rooien van een houtwal. In deze houtwal staan bomen met boomholtes waarin verblijfplaatsen van boombewonende vleermuizen niet uit te sluiten zijn en onderzoek hiernaar noodzakelijk is.

Onderzoeksgebied en maatregelen

Het onderzoeksgebied betreft enkele gedeeltelijk te rooien houtopstanden langs de zuidelijke rondweg te Breda (zie Figuur 1). Op de taluds van de randweg staan meerdere oude bomen met boomholtes. Het onderzoek betrof de te rooien bomen, maar ook de overige nabij staande bomen en eventuele vliegroutes of vaste jachtgebieden.



Figuur 1: Situering van het onderzoeksgebied (binnen de rode lijnen) van de herinrichting van de Zuidelijke rondweg te Breda (Bron: Gemeente Breda).

Aan beide zijden van het viaduct staan oude hoge bomen (vooral eiken en enkele iepen), waarvan er aan de noordzijde enkele (die het dichtst bij de weg staan) gekapt gaan worden. Aan de zuidzijde worden geen bomen gekapt. Daar groeit klimop tot hoog in de kronen, waardoor niet is te zien of er holtes in de bomen zitten.

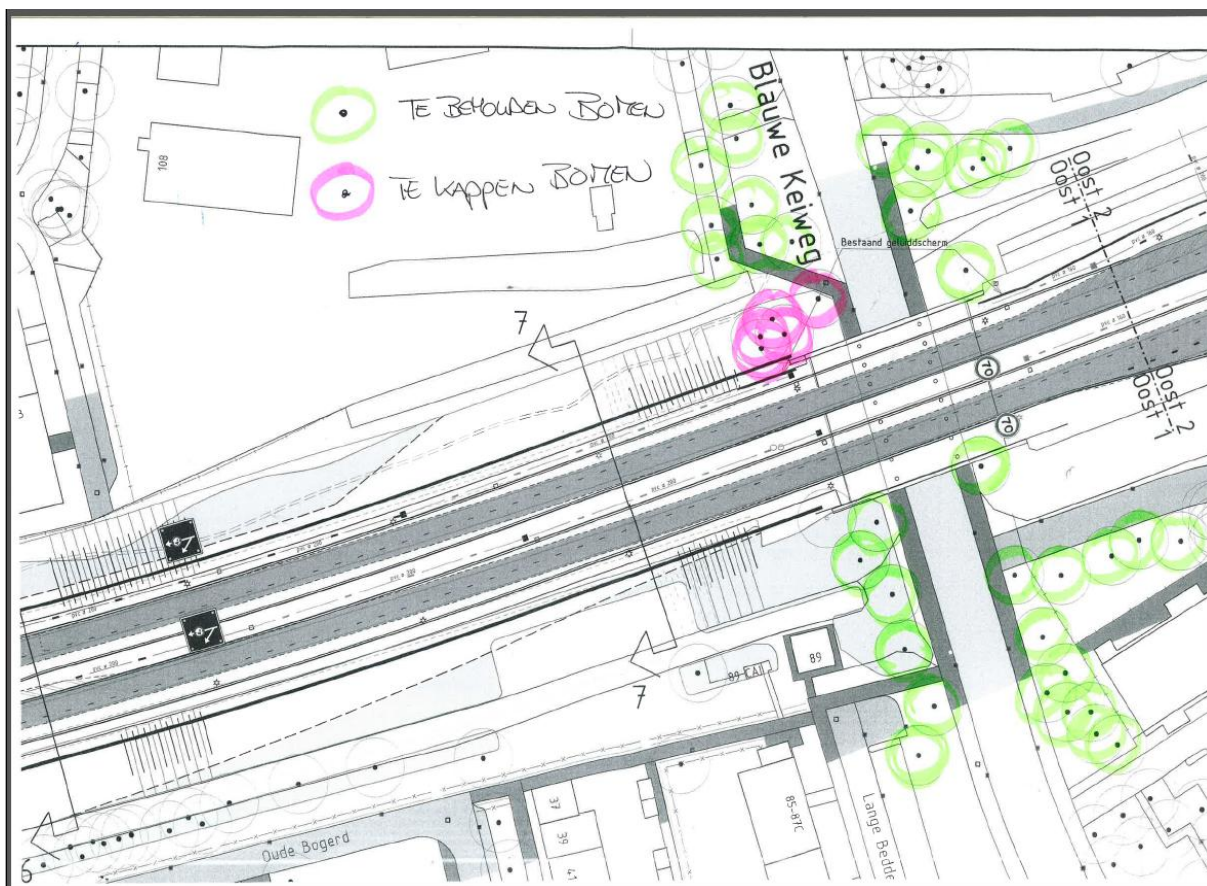


Gemeente Breda

V&V

Bijlage 10 bij besluit
2017/2662-V1

Blad 1



Figuur 2: Te kappen bomen (in paars aangegeven) voor de herinrichting van de Zuidelijke rondweg te Breda (Bron: Gemeente Breda).

Aanpak onderzoek

Uitgangspunt van dit vleermuisonderzoek is de Wet natuurbescherming. Het onderzoek betrof de te rooien bomen in de noordelijke houtwal, maar ook de overige bomen en omgeving. Het onderzoek is uitgevoerd met behulp van een Pettersson D240X en de Batlogger M. Dit zijn apparaten die de voor de mens onhoorbare sonar van vleermuizen omzetten in voor de mens hoorbare geluiden. In totaal vonden er vier inventarisaties plaats conform het Vleermuisprotocol 2017. Twee in de periode juni-15 juli (zomer- en kraamverblijfplaatsen, vliegroutes en/ of foerageergebied) en twee in de periode 15 augustus-15 oktober (paarverblijfplaatsen, vliegroutes en/ of foerageergebied). Zie Tabel 1 voor een overzicht van de inventarisatiedata en weersomstandigheden.

Tabel 1: Inventarisatiedata en weersomstandigheden

Datum	Inventarisator	Begin	Einde	Temp	Bewolking	Wind
20-06-2017	Ilco van Woersem	21:15	23:45	17°C	Bewolkt	3 Bft
13-07-2017	Ben van der Wijden	03:20	05:37	11°C	Helder	1 Bft
05-09-2017	Chris Achterberg	01:00	02:30	17°C	Bewolkt	2-3 Bft
28-09-2017	Stef Houben	23:25	01:25	15°C	Half bewolkt -> helder	1 Bft

Resultaten

In totaal zijn er in het onderzoeksgebied en de omgeving vijf soorten vleermuizen aangetroffen: gewone dwergvleermuis, ruige dwergvleermuis, rosse vleermuis, laatvlieger en gewone grootoorvleermuis. Gewone dwergvleermuis en laatvlieger zijn soorten die uitsluitend gebouwen bewonen. Ruige dwergvleermuis, gewone grootoorvleermuis en rosse vleermuis zijn boom-bewonende vleermuizen, al huizen ruige dwergvleermuis en grootoorvleermuis ook in gebouwen.

Periode 20 juni – 15 juli 2017

Tijdens deze periode zijn drie soorten vleermuizen waargenomen, namelijk gewone dwergvleermuis, laatvlieger en gewone grootoorvleermuis. Gewone dwergvleermuizen werden foeragerend waargenomen, tot soms drie dieren toe (waarvan één territoriaal, gezien de social calls), die via de bomen op het talud bij het viaduct de weg overstaken. Minimaal twee langs vliegende laatvliegers deden hetzelfde, namelijk het gebruiken van de bomen op het viaduct om de weg over te steken (zogenaamde hop-over, zie Figuren 3 en 4). Verder werd er tijdens beide inventarisaties een gewone grootoorvleermuis gehoord ten zuiden van het viaduct (zie Figuur 4). Deze vertoonde echter geen zwermgedrag in de buurt van de te rooien bomen (met klimop), maar het is niet uit te sluiten dat in één van de bomen op het zuidelijke talud zich een verblijfplaats van een grootoorvleermuis bevindt.



Figuur 3: Zicht op de Zuidelijke rondweg vanaf Blauwe Kei, met hop-over (rode pijl).

Periode 15 augustus – 15 oktober 2017

In deze periode zijn ook drie soorten vleermuizen waargenomen, namelijk gewone dwergvleermuis, ruige dwergvleermuis en rosse vleermuis. Vier gewone dwergvleermuizen zijn gehoord met social calls, waarvan twee binnen het plangebied, namelijk één aan de zuidzijde en één aan de noordzijde van het viaduct. Gewone dwergvleermuizen baltsen nagenoeg overal, paren waarschijnlijk ook overal in hun territorium met paarbereide wijfjes (waarschijnlijk zelfs tegen de stammen van bomen aan), maar de paarplaatsen (de rustplaatsen waar de territoriale mannetjes al of niet vergezeld van één of meer wijfjes overdag rusten) bevinden zich bijna altijd in gebouwen. De bomen waar ze baltsend vastgesteld zijn, kunnen dus niet als paarverblijf worden beschouwd, wel als baltsplek.

Een ruige dwergvleermuis is tweemaal foeragerend waargenomen, waarvan één in de wijk ten zuidwesten van het viaduct en één langs de houtwal aan het zuidelijke talud. Ook werd er een baltsende ruige dwergvleermuis gehoord aan de noordzijde van het viaduct (zie Figuur 4).

Ruige dwergvleermuizen baltsen meestal hangend aan een boom, waar zij ook overdag hun paarverblijf in een holte of spleet hebben. De boom kan bij de ruige dwergvleermuis dus wél als paarverblijf worden beschouwd. Het is niet uit te sluiten dat de baltsende ruige dwergvleermuis een paarverblijf heeft in één van de te kappen bomen op het noordelijke talud van de zuidelijke rondweg. Een rosse vleermuis werd foeragerend waargenomen ten noorden van het viaduct, bij de kruising met de Poolseweg, maar deze had geen binding met de bomen in het onderzoeksgebied.



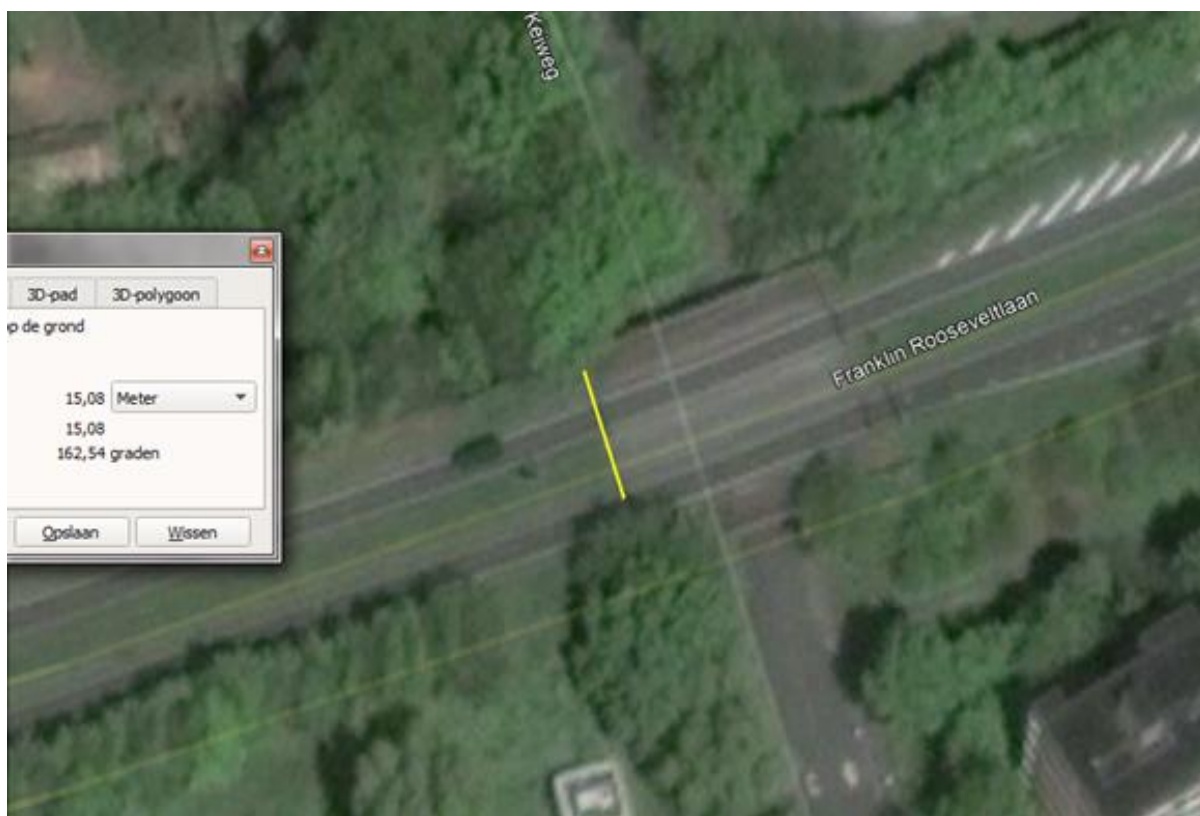
Figuur 4: Overzicht van de beschermde verblijfplaatsen en vliegroutes die mogelijk bij rooien van enkele bomen in de noordelijke houtwal verloren gaan (Gele ster: baltsplaats ruige dwergvleermuis, blauwe rondje: gewone grootoorvleermuis en rode pijl: plek van de hop-over) (Bron: Google Maps)

Analyse

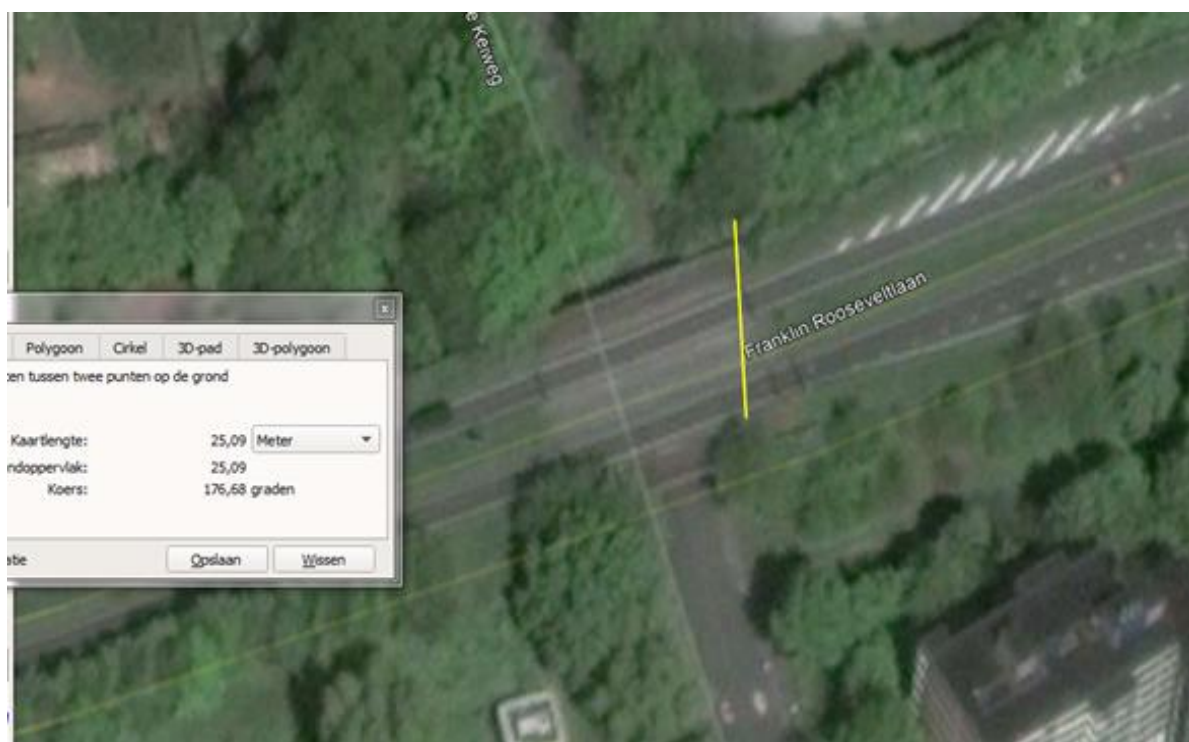
Aan de noordzijde van de zuidelijke rondweg worden vijf bomen gekapt. Het is niet uit te sluiten dat hiermee een baltsplaats van een gewone dwergvleermuis verloren gaat en een balts-paarplaats van een ruige dwergvleermuis.

Door de kap van de bomen op het noordelijke talud, wordt het "gat" in de nu bestaande hop-over van dwergvleermuizen en laatvliegers groter, zie Figuren 5 en 6. Berekening laat zien dat de lengte van het gat tussen de hoge bomen maximaal 25 meter gaat worden.

Voor laatvliegers, grote sterke robuuste vleermuizen, die vaak boven de boomkronen jagen, is het overbruggen van 25 meter open ruimte geen enkel probleem. Voor dwergvleermuizen en gewone grootoorvleermuis betekent dit dat bij harde wind 10 meter extra in de wind gevlogen moet worden, en dat er 10 meter lang meer kans is dat in de vroege avondschemer of de late ochtendschemer een boomvalk of sperwer de vleermuis kan belagen. Een extra overbruggingsafstand van 10 meter vliegt een vleermuis in ongeveer 1 seconde (ze vliegen ong. 45 km. per uur). De dieren staan door de kap van de vijf bomen op het noordelijke talud dus 1 seconde langer bloot aan zijwind of predatie. Met aan zekerheid grenzende waarschijnlijkheid kan men aannemen dat dit geen effect heeft op de op deze plaats de Zuidelijke rondweg overstekende vleermuizen, ALS er überhaupt al sprake is van predatie op deze plaats (is tijdens de inventarisaties niet waargenomen).



Figuur 5: Lengte van het gat in de hop-over, huidige situatie: maximaal 15 meter. (Bron: Google Maps)



Figuur 6: Lengte van het gat in de hop-over, na kap: maximaal 25 meter. (Bron: Google Maps)

Het is uitermate gemakkelijk om ruige dwergvleermuizen een alternatief te bieden voor een balts-paarplaats die verloren gaat. Ruige dwergvleermuizen accepteren gemakkelijk en snel opgehangen vleermuiskasten als (zomer)verblijfplaats en paarplaats.

De territoriale en baltsende gewone dwergvleermuis heeft uitsluitend een baltsplaats bij de te kappen bomen, geen paarverblijf. Mannetjes gewone dwergvleermuizen accepteren opgehangen geschikte vleermuiskasten als baltsplaats, maar bovendien blijven er ruim voldoende zware eiken aan de noordzijde van de Zuidelijke randweg staan, waarbij de mannetje dwergvleermuizen kunnen baltsen en waaraan ze kunnen paren. De paarplaats van de gewone dwergvleermuis in de nabije bebouwing zal ongestoord blijven.

Door het ophangen van een overmaat van geschikte vleermuiskasten zal zowel het mannetje gewone als het mannetje ruige dwergvleermuis een goed alternatief geboden worden. Er is dan geen sprake van verlies van een baltsplaats en balts-paarverblijf. Zij zullen deze opgehangen geschikte vleermuiskasten gebruiken als balts- resp. balts-paarplaats. Er vindt bij het ophangen van een overmaat van geschikte vleermuiskasten geen negatief effect plaats op beide beschermde vleermuissoorten. Er behoeft geen ontheffing voor overtreding van een verbodsbepaling van de Wet natuurbescherming aangevraagd te worden.

Conclusie

In de te gedeeltelijk rooien noordelijke houtwal ten westen van de Blauwe Kei is er in 2017 één baltsplek vastgesteld van een territoriaal mannetje gewone dwergvleermuis en één balts-paarplaats van een mannetje ruige dwergvleermuis. Ook is er een zogenaamde hop-over bij het viaduct, bestaande uit de hoge bomen op het talud van de rondweg, die een luwe en veilige oversteek vormen over de rondweg voor gewone dwergvleermuizen en laatvliegers.

De kap van de bomen op het noordelijke talud kan leiden tot het verlies van een baltsplaats van een mannetje gewone dwergvleermuis en een balts-paarverblijf van een mannetje ruige dwergvleermuis. Door het overmatig aanbieden van geschikte vleermuiskasten zullen de mannetjes gewone en ruige dwergvleermuis voldoende balts- en paarverblijven behouden in het onderzoeksgebied.

Met aan zekerheid grenzende waarschijnlijkheid zal de kap van de bomen geen effect hebben op het functioneren van de hop-over. Er is geen ontheffing nodig van de Wet natuurbescherming.

Aanbevelingen

- Het sparen van zo veel mogelijk hoge oude bomen op de taluds van de zuidelijke rondweg;
- Het voor de kap al ophangen van 4 clusters van elk 4 platte Schwegler vleermuiskasten in te sparen hoge bomen, waarvan 3 x vier aan de noordzijde en 1 x vier aan de zuidzijde van het viaduct. Dit, ter compensatie van de paarverblijfplaats van de ruige dwergvleermuis en de mogelijke baltsplek van een gewone dwergvleermuis die verloren gaan.
- Er dient zorgvuldig gewerkt te worden, conform de Zorgplicht;
- Het is van belang om de houtwal te rooien vòòr 15 februari 2018. Rond deze periode kunnen sommige vogels (zoals wilde eend, houtduif, turkse tortel, houtduif, merel) alweer met nestbouw beginnen. Als er voor deze datum wordt gerooid, dan vindt er geen verstoring of vernietiging van nesten van broedvogels plaats en bijgevolg geen overtreding van de Wet natuurbescherming.

Wij denken u hiermee voldoende te hebben geïnformeerd.

Met vriendelijke groet,
Stef Houben
Ilco van Woersem
Ecologica